

sobre la *gonella*», Llull (*Blanq.*, *NCL.* 1, 272.1ss.).

En les *Lleg. Rim. Sevilla*, de c. l'a. 1300, encara s'usaren junts *gonella* i *gona*, si bé es nota que prefeix *gonella* quan es tracta d'un infant, i *gona* parlant de l'adult, d'on deduïm que *gonella* es percebia llavors com un veritable diminutiu; mentre que més tard, el fet de poder ser de seda o altre gènere molt fi, va fer que hom abusés de *gonella* diminutiu, i acabés per aplicar-se en tot cas *gonella*, i *gona* quedés antiquat. «Aquel bon hom / --- / reté l'encens, mirr' e diners, / e la *gonela*, volenters; / e Jhesús, davant cela gent, / la *gonas* vestí mantinent / qu'era poca, a obs d'infant, / e manves fo a él bastant»; «los trenta sous d'aur amagats / qu' u dels tres reys ag presentats / e oferts a Jhesús son fiyl; / e aysd fon, per gran peril, / en una cava, decelat: / fo aquel tresor amagat, / ab una *gonella* sopril / que Déus lo Payre a son Fiyl / tramès, per l'àngel Gabriel, / e aportà-la sus del cel; / la *gonella* vertut ag gran, / que con creixia ceyl infant, / la *gonella* crexi' après / e no-y tocava hom de res» i altres passatges (*gona* 637, 646, 1162; *gonella* 1124, 1128, 1130, 1142, 1160), però l'escriba del segle XIV va copiar *gonella* pertot, perquè llavors ja s'antiquava l'ús del primitiu. I només gràcies a la mètrica s'ha pogut restituir en els primers casos la lliçó correcta.

Tanmateix encara es va usar *gona* en alguna banda fins més tard: «una *gona* de lora, fo <ɾ> rada del drap mateix, 2 lli., 15 sous» (i encara un altre en el mateix doc., veg. *algessebra*), a. 1416, doc. de les Drasanes (apèndix de Moliné a la seva ed. del *Consolat*, p. 356).

El diminutiu el trobem en tota mena de clàssics medievals: «e sempre exim --- que anc no esperam que ns vestissen la *gonela*», Jaume I (*Cròn.*, 220); «fé la doncs N. S. a Adam e a sa muller *gonelles* de pells», Bíblia cat. del S. xv (*B. N. P.*, 2; *Gènesi*, § 3); «ella portava una *gonella* de brocat carmesí, de fil d'or tirat», Jo Martorell (*Ag.* 1, 125); encara en monges llavors: «un metge / jove polit / --- ella-l metia / en grans rahons / de mugorons / --- / ell per fugir / volgué sortir: / la monja -l cuyta / metent-lo 'n luyta; / com l'abraçàs, embaraçàs / lo seu speró / ab lo sacó / de la *gonella* / --- / abdós caygueren / la scala avall / ---», JRoig (*Spill*, 5981). En diminutiu i tot, el mot va tendir a antiquar-se cap a la fi de l'Edat Mitjana. No obstant encara s'usa com a peça del vestit típic local de les pageses a Eivissa: «g.: saya del país» (PzCabr.), i jo hi he vist gent vestida a Sant Vicent de la Cala (1963).

Sobre les formes de les altres llengües romàniques, informen amplament el *DCEC* i el *FEW* (iv, 325-7). El cast. *gonela* [1517] es degué pendre de l'it. *gonella*; i ja abans apareix *gonella* en textos aragonesos del S. xv (des de 1444), on té forma de manlleu del català, mentre que en les altres llengües romàniques coexistiren el primitiu i el diminutiu des de molt antic: fr. ant. *gone* [Ss. XII-XIV], *gonele* [S. XI], que tant fou «longue cotte qu'on mettaït par-dessus l'armure et qui descendaït jusqu'à mi-jambe» com «robe de

femme», oc. ant. *gona* i *gonela* (en trobadors, en el *Jaufré* etc.), it. *gonna* i *gonnella* també ja medievals i el segon ja es troba llavors en textos dialectals de Lombardia, Toscana, Abruzzi etc. No hi ha cap raó (com voldria Wartburg) per suposar que el català vagi pendre'l de la llengua d'oc: entre nosaltres es documenta des de tant o més antic, i el tractament fonètic de -NN- com a -n- (sobretot en síl·laba pretònica i davant -LL-) no és estrany (malgrat la ignorància de Wartburg) a la nostra llengua.

L'etimologia del mot no està definitivament aclarida, si bé consta de tota manera que fou adventici en llatí, on *GUNNA* no es documenta primerament fins al S. VI. S'havia cregut primer que podia ser d'origen cèltic, combinant el ky. *gun* i còrn. *gun* 'gec', amb l'irl. ant. *fúan* (Thurneysen, Dottin, Holder II, 891.48), «laccerna» (mantell amb caputxa); però aquest últim suposa una base amb -N- senzilla, incompatible amb les formes romàniques, i Pokorny va demostrar que en realitat els dos mots del cèltic insular tenen fonts diverses: les llengües britòniques el manllevaren del llatí vulgar tardà o del francès, per conducte de l'angl. *gown* (que no apareix fins a l'anglès mitjà) (i en irlandès té forma diferent, que podria ser d'arrel indoeuropea directa, però inapta per produir el mot romànic): *Ztschr. f. slav. Philol.* iv, 103 (id., *IEW*, 346.18). En canvi, formes antigues i realment germanes de les llatines es troben en llengües eslaves balcàniques i hi ha parentela irània.

S'ha vacil·lat sobre l'origen d'aquestes formes: Pokorny havia pensat en el lígur; Jokl (seguit per Walde-H. i el *FEW*) no es decideix entre procedència preromana dels Balcans o dels Apennins.

Però em sembla molt raonable el suggeriment de Schwyzer (*Zeitschrift für Indo-Iranische Philologie* vi, 234) i Bolelli (*Italia Dialettale* xviii, p. 44) de partir de l'irani antic GAUNĪA- 'acolorit' (derivat de l'avèstic i irani comú *gaona-* 'color (del pèl, de la pell etc.)', 'pèl dels animals', vell mot de ben establerta etimologia indoeuropea (Pok., *IEW*, 397.27, cf. 398.12); com sigui que aquesta arrel irània va furnir molts noms de peces de vestir o d'abric; especialment el seu altre derivat *GAUNAKA-, ben documentat des de les fases més antigues de l'irani mitjà, i del qual es prengueren l'assiri *gunakku*, el gr. *χαινώχης* i el ll. tardà *gaunaca* 'pell persa' (veg. ací VANOVA). Fonèticament em sembla possible que GAUNĪA- hagués passat a GONNA o GUNNA, en boca dels parthes, carducs (curdes) o escites, ja una mica abans del S. VI, i que d'ells, per mitjà dels legionaris romans del limes, es propagués per la Romània central.

DERIV.: *Gonell* (c. l'a. 1400, *Docs. Cult. C. M-E.* de Rubió i Lluch II, ccxci, cita en *Misc. Fabra*, p. 159; des de 1420, *AlcM*, que el dóna com a antic pertot, però encara és viu a Mall., almenys com a nom del vestit típic dels dansants populars): «la nota de viu color dels --- *cossiers* --- rústics joveçans, en trajo senzill --- daurat gorro cilíndric --- curt *gonell*, vistosa banda de seda, calsó estret ---», JnRosselló (*Manyoc*, p. 158). *Gonelleta*. *Gonellot*. *Gonet* amb variant *gon-*